

2014/134

LOVENDEGEM - BIERSTAL

**ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK:
PROEFSLEUVENONDERZOEK VERKAVELING
APPENSVOORDE BIERSTAL**

INGEKOMEN 44925 12 08. 2014
Onroerend Erfgoed Brussel (centraal)

Caroline Ryssaert

COLOFON

Opdracht:

Archeologisch vooronderzoek
Lovendegem - Verkaveling Appensvoorde Bierstal

Opdrachtgevers:

Jacques Roels, Bierstal 1, 9920 Lovendegem
Pierre Roels, Bierstal 1, 9920 Lovendegem
Simonne Roels, Kuitenberg 57, 9920 Lovendegem
Luc Roels, Oude Boekhoutestraat 31, 9968 Bassevelde

Opdrachthouder:

Odin
Oude Brugsepoort 17
9800 Deinze

Datum:

4 juli 2014

status / revisie:

Definitief rapport

Projectmedewerkers:

Caroline Ryssaert (Projectleider)
David Demoen (BAAC)
Joep Orbons

ISBN NR: D/2014/13.406/5

© Odin 2014

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van ODIN mag geen enkel onderdeel of uittreksel uit deze tekst worden weergegeven of in een elektronische databank worden gevoegd, noch gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

INHOUD

TECHNISCHE FICHE	3
ALGEMENE INLEIDING.....	5
ONDERZOEK	
1 SITUERING VAN HET PROJECTGEBIED	7
2 GEOLOGIE EN BODEM	9
3 ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE CONTEXT	12
4 PROEFSLEUVENONDERZOEK	15
4.1 METHODIEK EN VERLOOP VAN HET ONDERZOEK	15
4.2 RESULTATEN	17
4.3 WAARDERING	23
4.4 ADVIES	24
BESLUIT	25
BIBLIOGRAFIE	27
BIJLAGEN	28
1 OVERZICHTSKAART SLEUVEN MET TAW	29
2 OVERZICHTSPLAN SLEUVEN EN SPOREN MET INTERPRETATIE	30
3 DETERMINATIELIJST AARDEWERK	31
4 SPORENLIJST	34

FIGUREN

Figuur 1 Situering van het projectgebied op de topografische kaart (1:10.000 © AGIV). Het studiegebied is aangeduid in rood.	7
Figuur 2 Situering van het projectgebied op een luchtfoto uit 2012 (© AGIV) . Het studiegebied is aangeduid in blauw.....	8
Figuur 3 Beschrijving profieltype 3(© dov.vlaanderen.be).....	9
Figuur 4 Quartairgeologische kaart met aanduiding van de gekende boringen in de omgeving (© GDI-Vlaanderen). Het studiegebied is aangeduid in blauw.	10
Figuur 5 Bodemkaart (© GDI-Vlaanderen).	11
Figuur 6 Kaart met archeologische vindplaatsen in de omgeving die opgenomen zijn in de CAI. Het projectgebied is aangeduid in rood.	13
Figuur 7 kaart met bouwkundige relictten in de onmiddellijke nabijheid (op basis van de Inventaris Bouwkundig Erfgoed).....	13
Figuur 8 Uitsnede uit de Ferrariskaart (© gis-vlaanderen) waarop het projectgebied staat aangeduid.	14
Figuur 9 Lokalisering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (© gis-vlaanderen).....	14
Figuur 10 Aanleg van een sleuf.....	15
Figuur 11 Overzichtsfoto van sleuf 2 met geroerde bodem	16

Figuur 12 Profiel 6 in sleuf 3.....	17
Figuur 13 Profiel 9 in sleuf 8.....	17
Figuur 14 Profiel 16 in sleuf 6	18
Figuur 15 Spoor s1 in sleuf 3.....	18
Figuur 16 Spoor s10 in sleuf 6/kijkvenster 1. Deze gracht wordt doorsneden door een boomval (s3) dat zich aftekende als banaanvormig spoor, op deze foto te zien op de achtergrond.....	19
Figuur 17 Sporen 8 en 9 werden in eerste instantie als aparte sporen geïnterpreteerd, maar na nader onderzoek werd vastgesteld dat ze deel uitmaakten van de gracht s2/s10	19
Figuur 18 Spoor s6 in sleuf 6.....	20
Figuur 19 Spoor s4.	21
Figuur 20 Kuil s5	21
Figuur 21 Zicht op het kijkvenster 1.	22
Figuur 23 randfragment van een kom (V1).....	22
Figuur 22 randfragment van een beker of kannetje.....	22
Figuur 24 Twee bodemfragmenten van een braadpan in rood aardewerk met geglazuurde binnenzijde.	23

TECHNISCHE FICHE

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Opdrachtgever	Jacques Roels, Bierstal 1, 9920 Lovendegem Pierre Roels, Bierstal 1, 9920 Lovendegem Simonne Roels, Kuitenbergh 57, 9920 Lovendegem Luc Roels, Oude Boekhoutestraat 31, 9968 Bassevelde
Uitvoerder	Odin, Archeologisch onderzoeks- en adviesbureau Oude Brugsepoort 17 9800 Deinze
Projectmedewerkers	Caroline Ryssaert, Projectleider - archeoloog David Demoen, Assistent-archeoloog (Baac) Joep Orbons, GIS
Wetenschappelijke Begeleiding	Liesbeth Messiaen Kale-Leie Archeologische Dienst Koetshuis Kasteel van Poeke Kasteelstraat 38 9880 Aalter
Bewaarplaats data en documentatie	Odin, Archeologisch onderzoeks- en adviesbureau Oude Brugsepoort 17 9800 Deinze
Bewaarplaats vondsten en stalen	KLAD Kale-Leie Archeologische Dienst Koetshuis Kasteel van Poeke Kasteelstraat 38 9880 Aalter
Projectcode	2014-194
Vindplaatsnaam	Lovendegem-Bierstal
Adres	Appensvoorde - Bierstal
Coördinaten	98950.99;198948.71;;Lovendegem;44036 98990.91;198906.04;;Lovendegem;44036 98933.09;198856.48;;Lovendegem;44036 98862.88;198937.7;;Lovendegem;44036
Kadastrale gegevens	Afdeling: 2 Sectie: B Percelen: 1491a

Start- en einddatum	23 mei 2014
ONDERZOEKSOPDRACHT	
Bijzondere voorwaarden	Bijzondere voorwaarden bij de archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Lovendegem, Verkaveling Appensvoorde Bierstal
Archeologische verwachtingen	Het projectgebied bevindt zich op een droge, goed gedraineerde zandrug, met een licht zuidelijke oriëntatie, in de nabijheid van twee historische beekvalleien (de Oude Kale en de Lieve). Dergelijke gronden waren in het verleden erg gewild als locatie voor nederzettingen en landbouw. Deze locaties oefenden in de metaaltijden ook een sterke aantrekkingskracht uit in functie van de oprichting van grafmonumenten. Bovendien zijn op ca. 500 meter afstand van het gebied tijdens luchtfotografische prospecties grafmonumenten uit de Bronstijd aangetroffen.
Wetenschappelijke vraagstelling	<ul style="list-style-type: none"> - Zijn er sporen aanwezig? - Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? - Wat is de bewaringstoestand van de sporen? - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? - Behoren de sporen tot één of meerdere periodes? - Is een vervolgonderzoek nodig, en zo ja, welke aspecten verdienen hierbij bijzondere aandacht?
Aanleiding onderzoek	Op het terrein zal een verkaveling worden gerealiseerd.
Randvoorwaarden	De randvoorwaarden zijn conform de Bijzondere voorwaarden nageleefd.
RAADPLEGING SPECIALISTEN	
-	-

ALGEMENE INLEIDING

Op het terrein te Lovendegem, gelegen langs Bierstal, wordt door de familie Roels een verkaveling gepland. Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 0.8 ha en bevindt zich op een onbebouwde zone omsloten door Appensvoorde, Bierstal en de bebouwing gelegen langs de Grote Baan.

Binnen het plangebied bevonden zich voorafgaandelijk aan het onderzoek geen gekende archeologische vindplaatsen. Het plangebied bevindt zich op een hoger gelegen, goed gedraineerde zandrug in de onmiddellijke nabijheid van 2 beekvalleien. Omwille van deze landschappelijke ligging, was de archeologische verwachting hoog. Bovendien bevindt zich ten noordwesten de vindplaats Lovendegem-Beiaard waar zich twee Bronstijdgrafcirkels bevinden.

Dit vooronderzoek bestond enerzijds uit een bureauonderzoek waarbij landschappelijke, archeologische en historische data werden verzameld die relevant kunnen zijn voor het interpreteren en waarden van archeologische relictten. Anderzijds was er het luik veldwerk dat een proefsleuvenonderzoek omvatte. Aansluitend werd een waardering en advies met betrekking tot vrijgave geformuleerd.

Het onderzoek werd uitgevoerd onder leiding van Caroline Ryssaert (ODIN), bijgestaan door David Demoen.

Vanuit het agentschap Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen volgde Stani Vandecatsye dit project op. De wetenschappelijke begeleiding was in handen van Liesbeth Messiaen (KLAD)

Contactpersoon van de opdrachtgevers was Vincent Laroy. Eigenaar van de grond is de familie Roels.

ONDERZOEK

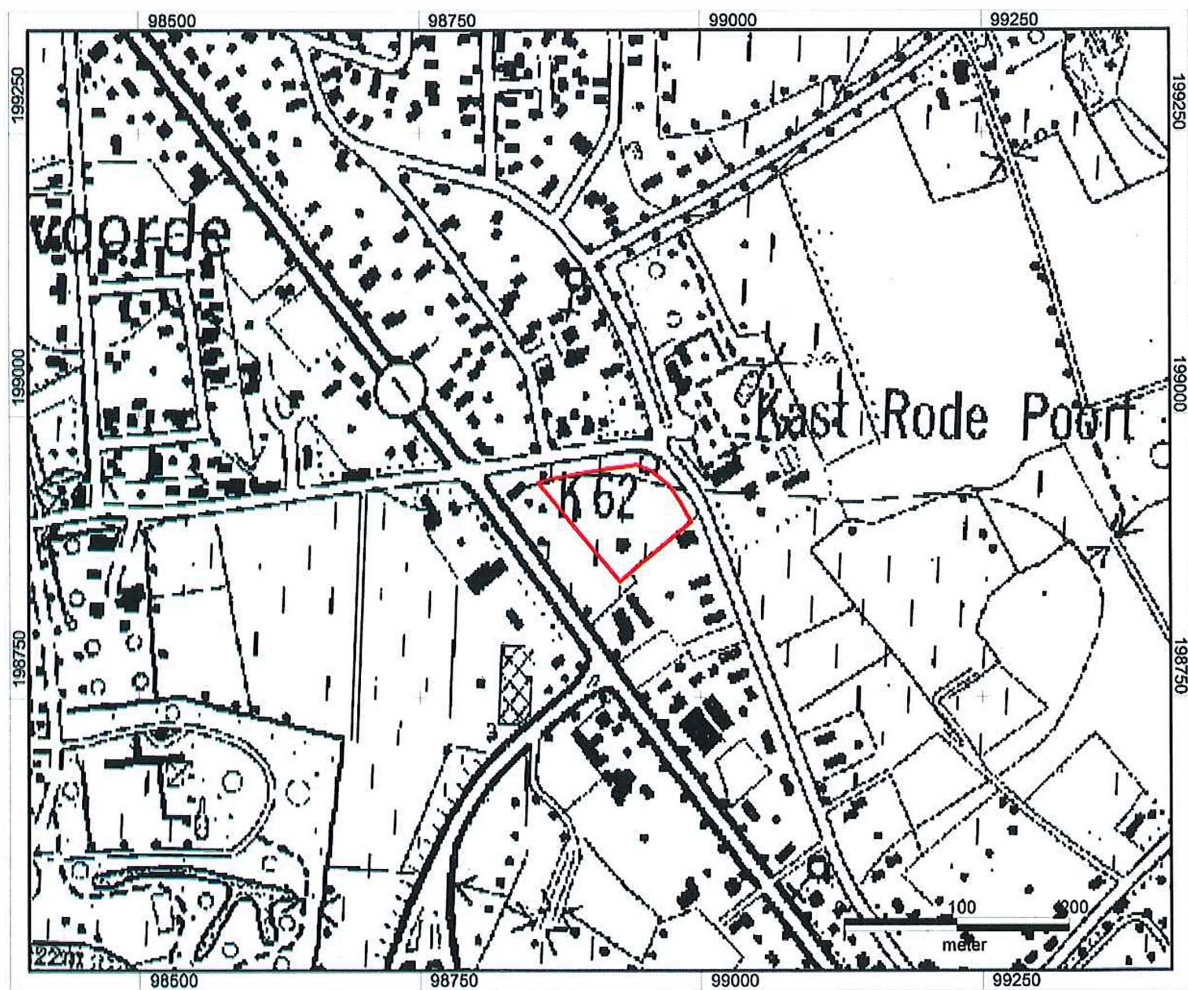
1 SITUERING VAN HET PROJECTGEBIED

Het projectgebied bevindt zich op een onbebouwde zone omsloten door Appensvoorde, Bierstal en de bebouwing gelegen langs de Grote Baan (figuur 1). Bij de aanvang van het onderzoek bestond het gebied uit weiland. De totale oppervlakte van het terrein bedraagt 0.8 ha.

Kadastraal is het projectgebied gekend als:

Afdeling: 2   Sectie: B

Percelen: 1491a

Figuur 1 Situering van het projectgebied op de topografische kaart (1:10.000 © AGIV). Het studiegebied is aangeduid in rood.

Figuur 2 Situering van het projectgebied op een luchtfoto uit 2012 (© AGIV) . Het studiegebied is aangeduid in rood.

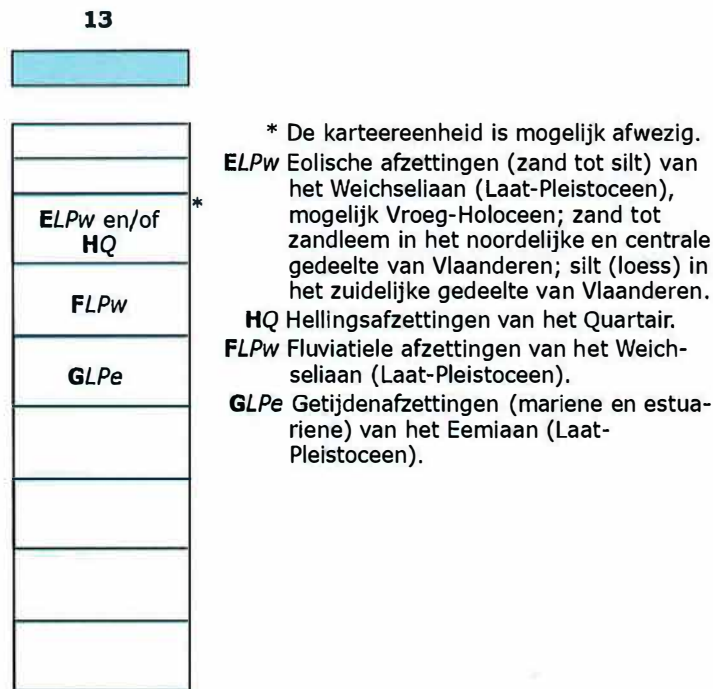

2 GEOLOGIE EN BODEM

Het huidige landschap werd in hoofdzaak gevormd in het Quartair, dit is de periode van 2 miljoen jaar geleden tot heden. Deze periode wordt verder opgedeeld in het Pleistoceen en het Holoceen.

Op de **Quartairkaart** is het gehele onderzoeksgebied ingevuld als type 13. Dit profieltype kan als volgt beschreven worden:

Figuur 3 Beschrijving profieltype 3 (@ dov.vlaanderen.be)

Ter hoogte van het onderzoeksgebied ontbreken evenwel Holocene of Tardiglaciale afzettingen boven het Pleistoceen. Dit betekent dat de bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied bestaat uit sedimenten die dateren uit het Weichseliaan¹ en onder periglaciale, fluviatiele omstandigheden zijn afgezet.

Het onderliggende Tertiair betreft het Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge). De Tertiaire sedimenten bevinden zich in de omgeving van het onderzoeksgebied op grote diepte².

Algemeen geomorfologisch situeert het onderzoeksgebied zich binnen de Vlaamse Vallei. Ten zuiden bevindt zich de beekvallei van de Oude Kale. Ten oosten bevindt zich de gekanaliseerde Lieve.

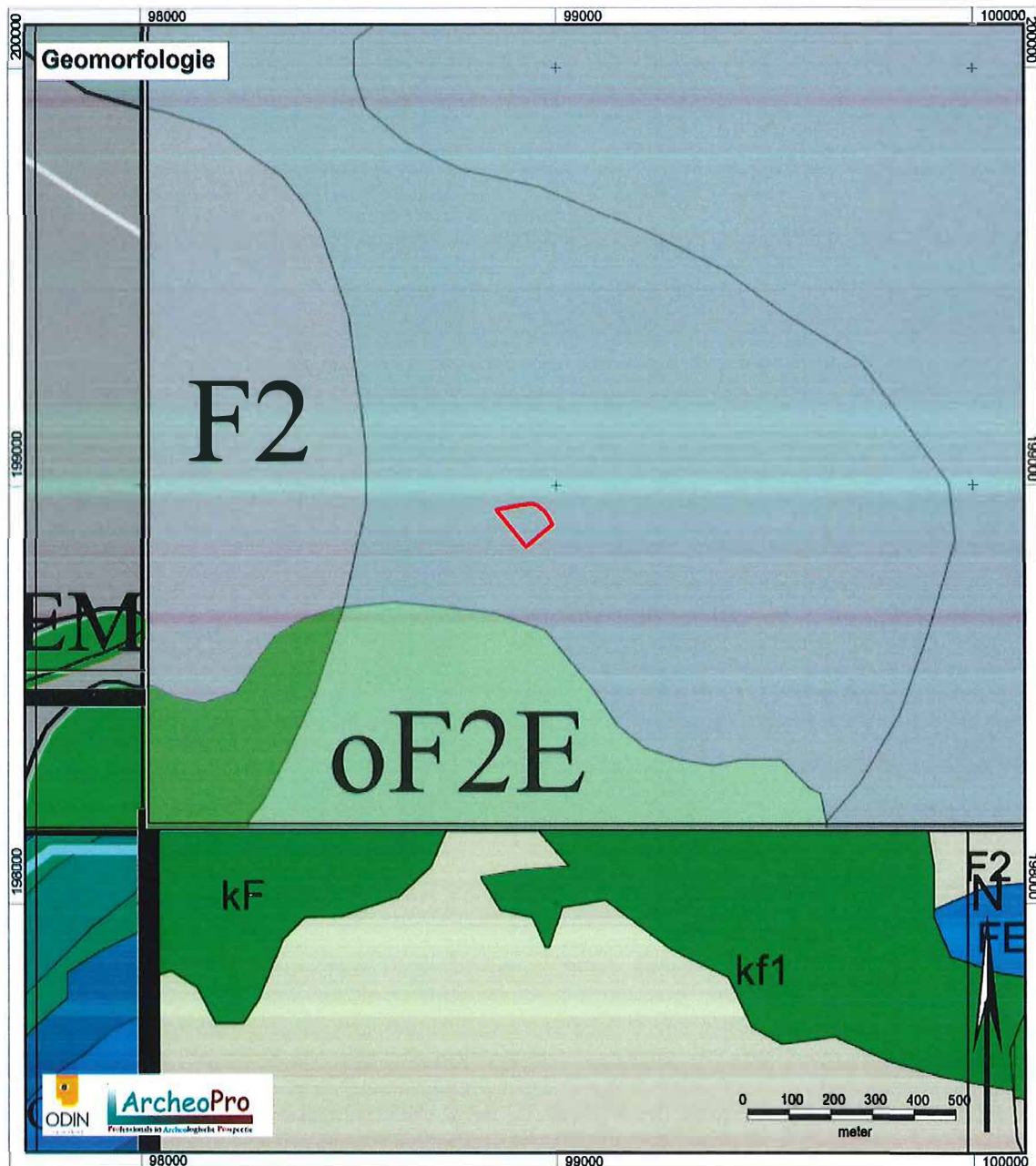
De **bodemkaart** geeft de bodemkenmerken, grondsoort, natuurlijke draineringsklassen en horizontenopeenvolging weer van de bovenste 1,25 m t.o.v. het maaiveld. Hierop is de bodem als volgt beschreven: Matig droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Sc(h)). Deze bodems met gedegradeerde textuur B horizont en Prepodzolen hebben een bouwvoor van 25-30 cm dikte, donker grijsbruin, die in sommige gevallen rust op een weinig duidelijke kleur B horizont. De Bt begint op 40-100 cm, uitzonderlijk dieper. Hij is bruin tot geelbruin in het bovenste

¹ Periode van de laatste ijstijd, te dateren tussen ca. 70.000 en 10.000 jaar geleden.

² In de Databank Ondergrond Vlaanderen (<https://dov.vlaanderen.be>) is boring kb14d40w-B6 geconsulteerd net ten westen van het gebied.

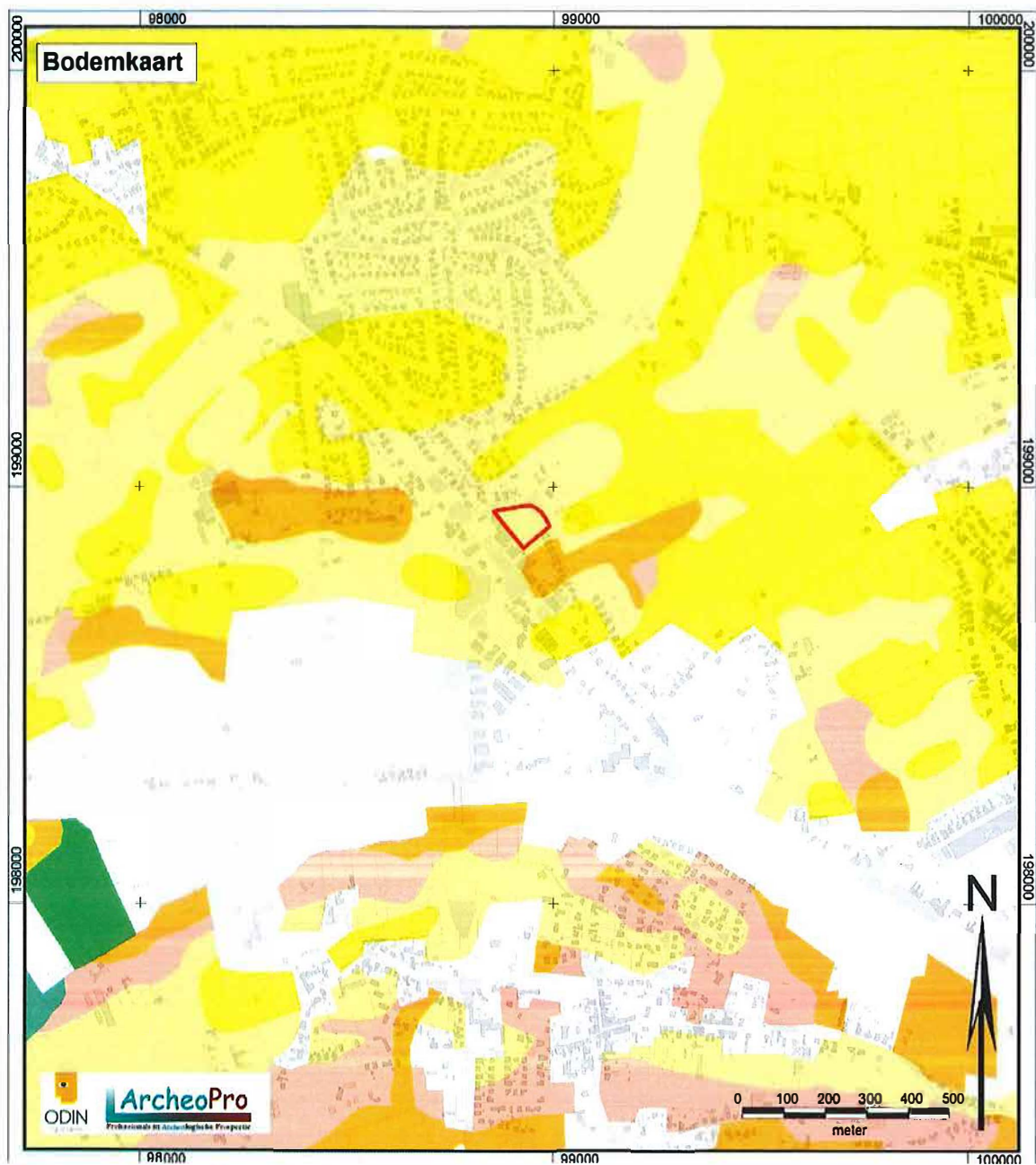

gedeelte en vertoont zeer bleekbruine zandige strepen en vlekken. In het onderste gedeelte komen gleyverschijnselen voor vanaf 60-90 cm. De overgangshorizont is iets grijzer en rust op de gedegeerde Bt met roodbruine ijzerconcreties en bruine kleihoudende brokken (Naar Van Ranst E. en Sys C. (2000) via <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>). Net ten zuiden van het gebied komt een matig natte zandleembodem met structuur B horizont voor.

Figuur 4 Quartaairgeologische kaart met aanduiding van de gekende boringen in de omgeving (© GDI-Vlaanderen). Het studiegebied is aangeduid in rood.

Figuur 5 Bodemkaart (© GDI-Vlaanderen).

3 ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE CONTEXT

Binnen het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vondsten gekend. Op basis van informatie uit de Centrale Archeologisch Inventaris, de Inventaris Bouwkundig Erfgoed en literatuuronderzoek blijkt het ruimere gebied evenwel een rijk verleden te hebben.

Uit de Prehistorie zijn verschillende vindplaatsen in de directe nabijheid gekend. Ongeveer 500m ten noordwesten van het projectgebied bevindt zich het “grafveld Beiaard” (CAI 973455). Met behulp van luchtfotografische opnames werden drie circulaire en één lineaire *cropmark* opgemerkt. Het rechtlijnig spoor duidt wellicht op de aanwezigheid van een gracht of depressie in de volle of late middeleeuwen. De cirkelvormige sporen zijn geïnterpreteerd als twee grafmonumenten: een enkele kringgreppel met een diameter van ca. 23m, en een dubbele grafcirkel bestaande uit twee greppels met een doorsnede van 11 en 36m. Deze monumenten horen waarschijnlijk thuis in de vroege of midden-bronstijd (Bourgeois et al. 1999: 77). Op het terrein is eveneens lithisch materiaal uit het epipaleolithicum of het mesolithicum aangetroffen³. Ook ter hoogte van de ‘Oude Wal’ zijn oppervlaktevondsten uit de steentijd aangetroffen⁴. Dichterbij is op een terrein net ten zuiden van het onderzoeksgebied vuursteenmateriaal verzameld. Het betreft drie kernen met meerdere slagvlakken, één schijfvormige kern, één afslag en een boordschrabber, mogelijk daterend uit het mesolithicum (Van Der Haegen et al, 1999).

Langs de Bierstal zouden ook enkele vindplaatsen gekend zijn daterend uit de bronstijd (B. Soete 2010 - kaart 13), maar hierover is weinig informatie bekend. Dit geldt ook met betrekking tot een neolithische vindplaats langs de Grote Baan iets ten zuiden van het onderzoeksgebied (B. Soete 2010 - kaart 12).

Uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen zijn opmerkelijk weinig vindplaatsen gekend. Dat beeld verandert vanaf de middeleeuwen. De straat Appensvoorde maakte oorspronkelijk deel uit van een oude handelsweg Gent-Brugge. Hierlangs zou zich een oude bewoningskern, parallel aan de vallei van de Oude Kale, bevonden hebben. Het kasteel Lovendegem, dat met een dreef verbonden is aan Appensvoorde, zou teruggaan op een 13de of 14de eeuwse landgoed (B. Soete 2010, p. 42). Middeleeuwse bewoning treffen we ook aan ten noorden van het onderzoeksgebied, waar in 2008 een archeologisch onderzoek verricht werd op een terrein van Supra Bazar langs de Grote Baan. De sporen wijzen op een occupatie in vier fases gaande van de 10de tot de 13de eeuw. De bewoning bestond uit woonerven soms omzoomd met grachten, waarbinnen zich een hoofdgebouw, enkele waterputten en kuilen en eventueel één of meer bijgebouwen bevonden (De Logi 2013).

De straatnaam ‘Bierstal’ komt opduiken in de 16de eeuw. Hier zou een fort en ‘bierstal’ gestaan hebben, eigendom van de soldaten van de Oudburg aan de Kale. Vermeldenswaardig zijn de aanwezigheid van een brug over de Kale, later over het kanaal, reeds vermeld in de 16de eeuw. Evenals twee kasteeltjes en de voormalige afspanning ‘Café Bierstal’ ter hoogte van nr.1⁵. Één van deze kasteeltjes gaat terug op een 17de eeuwse landhuis en staat bekend als ‘De Rode Poort’ (B. Soete 2010). Het is deze situatie die we afgebeeld zien staan op de Ferrariskaart: We zien landelijke bebouwing met oude hoeven, kastelen en buitenplaatsen met bijbehorende tuinen⁶. Opmerkelijk is de cirkelvormige, omwalde site ten zuidwesten van het onderzoeksgebied. Hierover vonden we echter geen informatie. Het onderzoeksgebied is ingenomen door akkerland, omzoomd door bomen

---

³ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=973455>

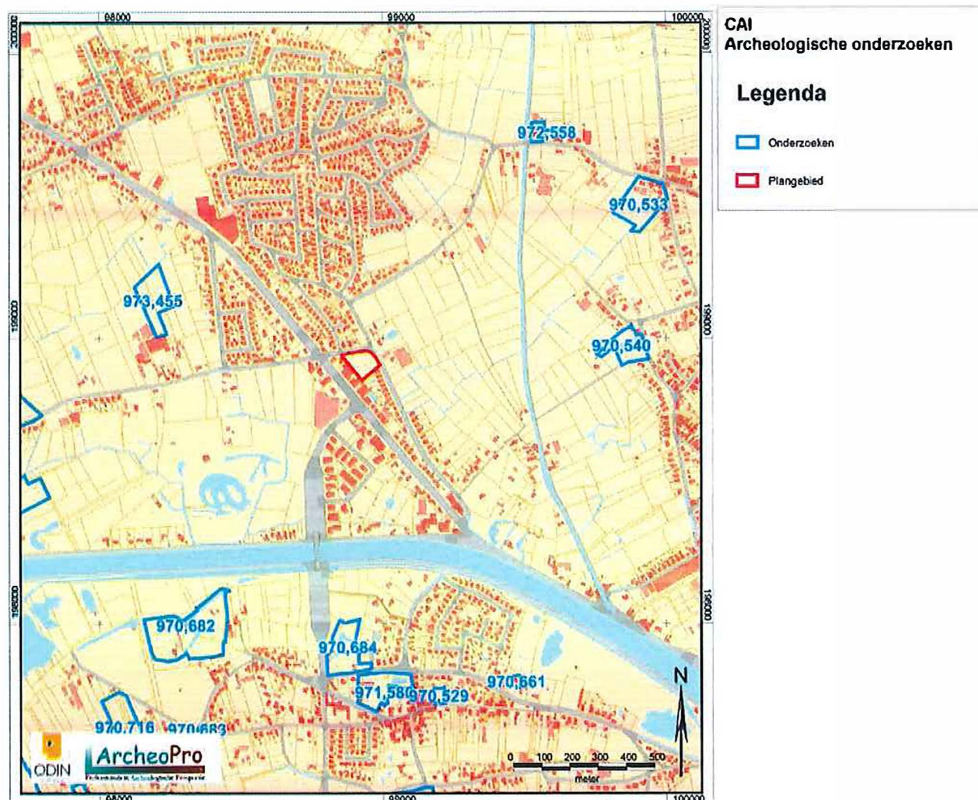
⁴ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=970810>

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/3912>

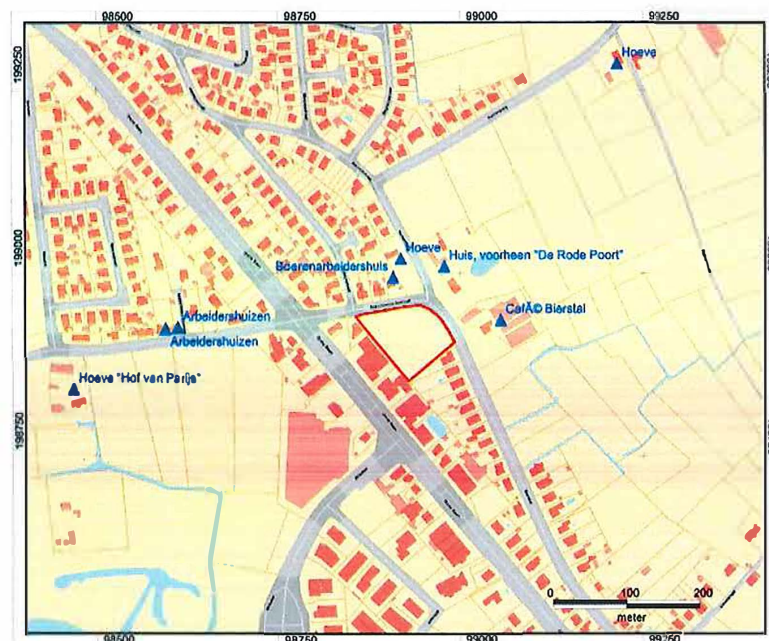
⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/3910>

waarvan één bomerrij het terrein dwarst. Een vergelijkbare situatie zien we ca. 100 jaar later op de Atlas der Buurtwegen.

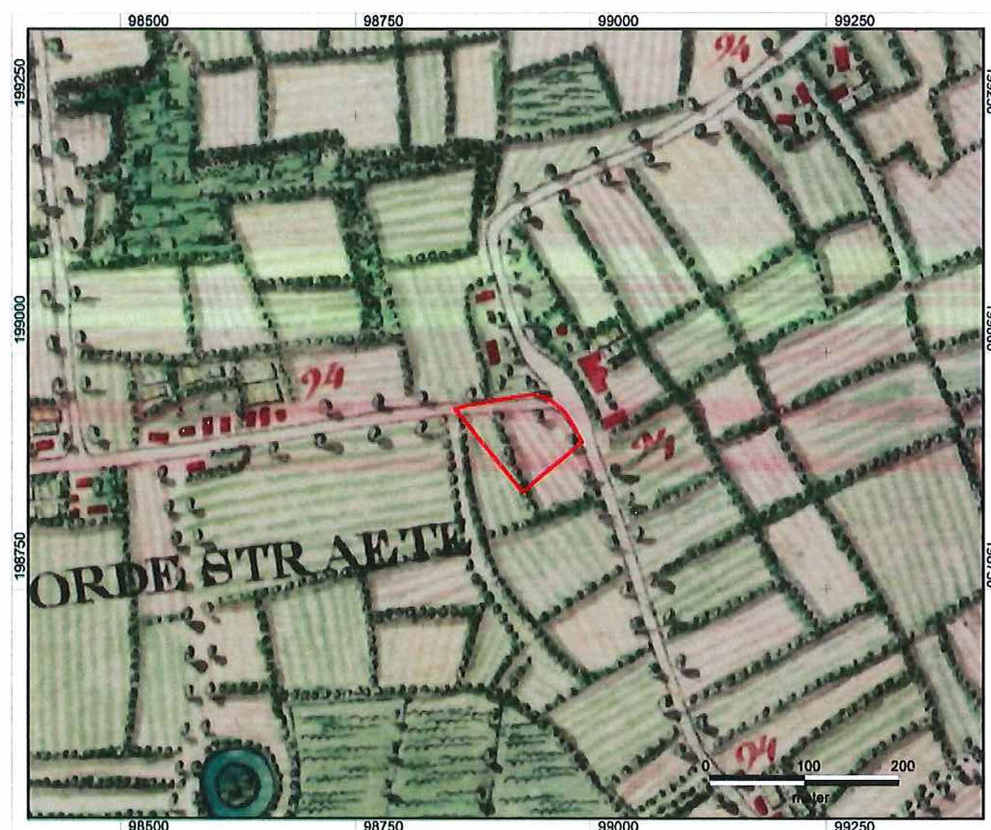
Figuur 6 Kaart met archeologische vindplaatsen in de omgeving die opgenomen zijn in de CAI. Het projectgebied is aangeduid in rood.

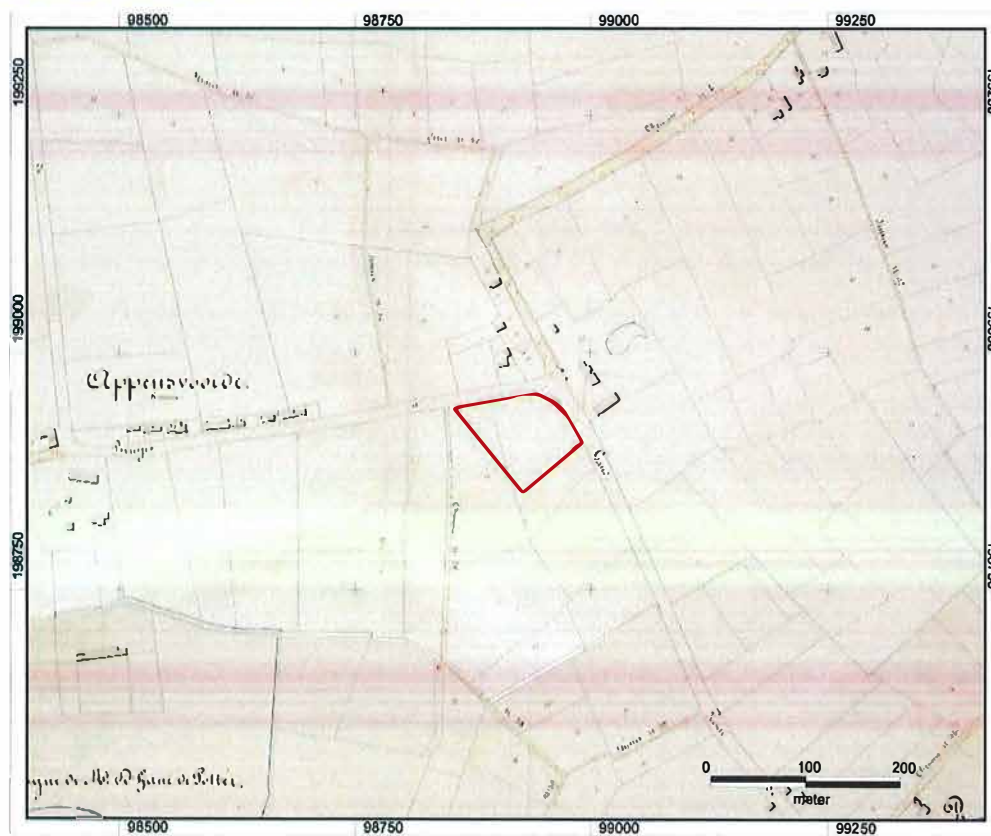
Figuur 7 kaart met bouwkundige relicten in de onmiddellijke nabijheid (op basis van de Inventaris Bouwkundig Erfgoed).

Figuur 8 Uitsnede uit de Ferrariskaart (© gis-vlaanderen) waarop het projectgebied staat aangeduid.

Figuur 9 Lokalisering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (© gis-vlaanderen)

4 PROEFSLEUVENONDERZOEK

4.1 METHODIEK EN VERLOOP VAN HET ONDERZOEK

Het veldwerk met betrekking tot het proefsleuvenonderzoek vond plaats op 23 mei, aansluitend werd het terrein terug hersteld op 24 mei. Het onderzoeksgebied omvat perceel 1491a.

De inplanting van de sleuven werd bepaald in overleg met de wetenschappelijk adviseur en de opdrachtgever. De sleuven werden parallel met de langste zijde van het perceel aangelegd. Naast praktische redenen werd door middel van deze inplanting beoogd om de perceelsgrens, te zien op de Ferrariskaart en Atlas der Buurtwegen, te snijden.

Figuur 10 Aanleg van een sleuf.

Op die manier zijn 6 sleuven gegraven. Er zijn 2 kijkvensters gegraven. Een kijkvenster laat toe na te gaan of aangetroffen sporen deel uitmaken uit een cluster en/of structuur. Ter hoogte van sporen s2 tot s5 in sleuf 6 is aan beide zijden telkens een kijkvenster gegraven, dit met het oog op het evalueren van de sporen die daar aangetroffen waren.

Het bepalen van de aanlegdiepte was niet eenvoudig. Het terrein blijkt namelijk zeer sterk geroerd te zijn. De diepte van de verstoring varieert van 0.5m tot ruim 2m onder maaiveld. Het aanleggen van het vlak tot op de ongeroerde sedimenten was voor het grootste deel van het terrein niet mogelijk. Dit zowel omwille van veiligheidsredenen als om latere stabiliteitsproblemen te vermijden. Er werd geopteerd om het vlak telkens op ca. 0,75-1m onder maaiveld aan te leggen en met behulp van lokale verdiepingen te polsen naar de ongeroerde bodem. Waar de verstoring relatief beperkt was - in de praktijk binnen 1.5m onder maaiveld - werd het vlak tot op die diepte aangelegd. Dit bleek

echter slechts op een aantal plaatsen mogelijk, met name in sleuf 1 en sleuf 3. In sleuf 6, langs Bierstal gelegen, bleek de verstoring van het bodemprofiel beperkt. Het vlak werd er aangelegd op ca. 0.6m onder maaiveld.

Er werden profielputten aangelegd, minimaal 2 per sleuf, in functie van de bodemopbouw. Deze profielputten werden met de kraan verdiept tot op de ongeroerde bodem. Één wand werd opgeschoond, beschreven en gefotografeerd.

Een archeoloog stond in voor de begeleiding van de kraan, alsook het opschonen van het vlak en de profielen evenals het aankrassen van sporen en vondsten. Een tweede archeoloog volgde en registreerde deze zaken met behulp van standaard sleuvenfiches. Dergelijke fiches laten toe de sporen te schetsen op schaal 1:100. Beschrijvingen werden op een sporenlijst aangevuld. Vervolgens werden sporen en profielen gefotografeerd. Vondsten werden onmiddellijk in gripzakken opgeborgen, terwijl sporen werden aangeduid met een plastic fiche met vermeldingen van nummer. Deze werden aansluitend door een topograaf ingemeten met behulp van een gps/total station, met inbegrip van alle ingrepen.

Er zijn geen sporen gecoupeerd.

Sleuven (SL), kijkvensters (KV), profielen (P), vondsten (V) en sporen (S) zijn doorlopend genummerd.

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 0.8 ha, waarvan 1188,76m² werd onderzocht. Dit stemt overeen met 14,61% van het volledige onderzoeksterrein.

Figuur 11 Overzichtsfoto van sleuf 2 met geroerde bodem

4.2 RESULTATEN

Algemene bodemopbouw

De profielopbouw varieert sterk op het terrein. Dit heeft vooral te maken aan de variërende diepte van de verstoring en aanvulling van het terrein, evenals verschillen binnen de aangevulde sedimenten.

We illustreren deze variërende bodemopbouw door middel van 3 profielen:

Profiel 6 (sleuf 3)

000-50 cm: donkergrijsbruin, matig silteus zand met vrij veel humus en weinig puinfragmenten (baksteen), recente ploeglaag (Ap1)

050-105 cm: bruingrijs gevlekt met horizontale lenzen, zeer fijn weinig silteus zand met variërende hoeveelheid puin (baksteen, steenkool en grind).

105-190 cm: donkergrijs gevlekt, zeer fijn weinig silteus zand met kleine hoeveelheid puin (baksteen en grind).

090-...: geel-oranje zeer fijn sterk silteus zand, C-horizont.

Figuur 12 Profiel 6 in sleuf 3

Profiel 8 (sleuf 3):

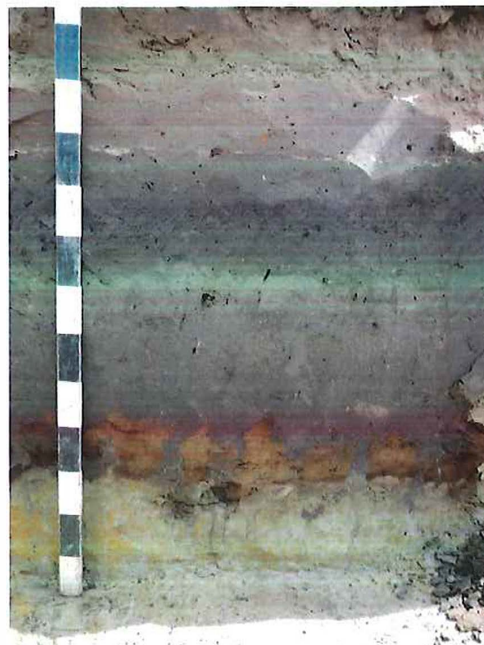
Lokaal, waar de verstoring minder diep reikte, bleek nog een restant van een B-horizont aanwezig. Dat was ook het geval ter hoogte van profiel 8 in sleuf 3. In deze zone werd een (perceels)gracht, s1, aangetroffen.

000-055 cm: bruin, zeer fijn zand, aanwezigheid van matige hoeveelheid puin (baksteen en grind), A-horizont

055-070 cm: donkerbruin zwart gevlekt, zeer fijn zand, weinig puin en relatief veel houtskoolfragmenten

070-110 cm: geel-bruin zeer fijn zand, aanrijking van ijzer en humus, B-horizont

110- ... : geel-oranje zandig silt, C-horizont

Figuur 13 Profiel 9 in sleuf 8

Profiel 16 (sleuf 6)

Ter hoogte van profiel 16, in sleuf 6, bleek de bodemopbouw het gaafst bewaard. Niettemin werd ook in deze zone een vergraving vastgesteld. De sporen die in deze zone zijn aangetroffen bleken dan ook ondiep bewaard.

000-055 cm: bruin, zeer fijn zand, aanwezigheid van matige hoeveelheid puin (baksteen en grind), A-horizont

055-085: grijsbruin met lichtgrijze vlekken en lenzen, fijn zand, matige hoeveelheid houtskool en puin (baksteen), aangevuld

085-... : geel-oranje zeer fijn sterk silteus zand met ijzeraanrijking, B/C-horizont.

Figuur 14 Profiel 16 in sleuf 6

Samenvattend stellen we vast dat het terrein sterk verstoord is. Dit impliceert dat mogelijke aanwezige archeologische sporen in grote mate vergraven zijn. Enkel waar de verstoring iets minder diep reikt, namelijk lokaal ter hoogte van sleuf 3 en sleuf 6, zijn archeologische sporen aangetroffen. Echter ook daar bleken deze ondiep bewaard te zijn.

Sporen

Figuur 15 Spoor s1 in sleuf 3

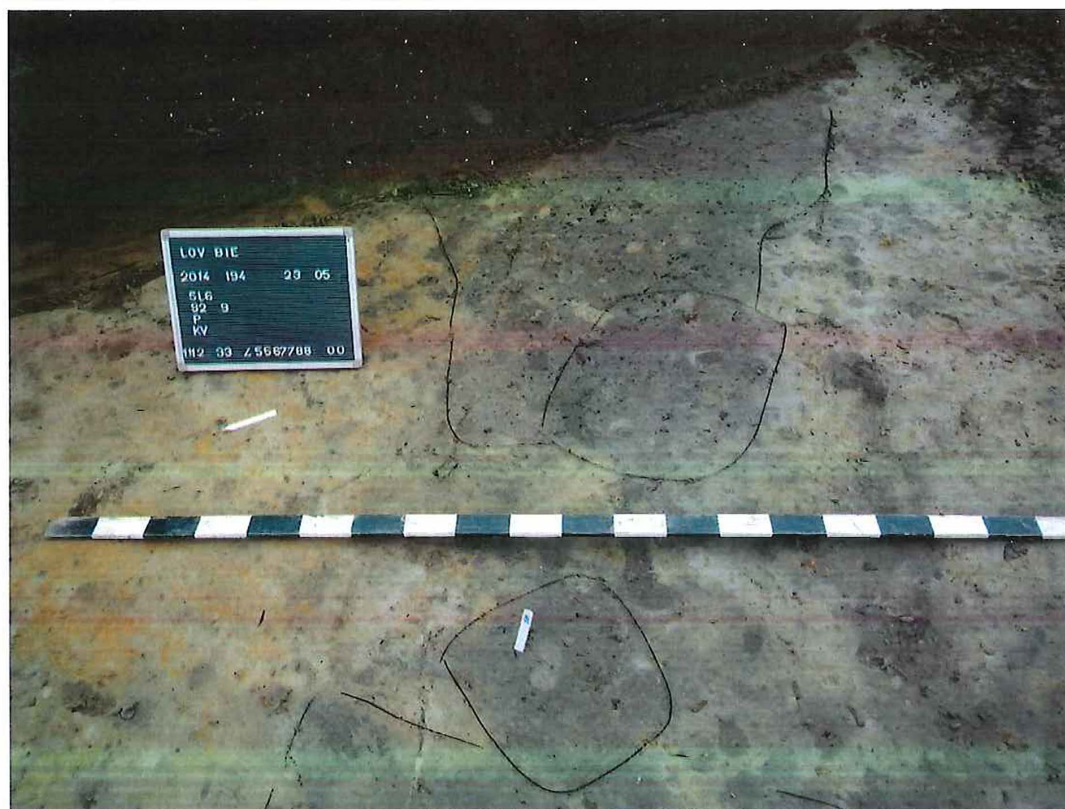
In sleuf 3 werd een gracht, s1, aangetroffen met een noord-zuid oriëntatie. Deze gracht tekende zich af als een donkergrijs spoor met lichtgrijze vlekken, heel wat houtskoolfragmenten en scherpe aflijning. In de gracht werd geen archeologisch materiaal aangetroffen. Op basis van zijn locatie en oriëntering vermoeden we dat het om de perceelsgracht gaat die ook op de Ferrariskaart en Atlas der Buurtwegen was getekend.

Figuur 16 Spoor s10 in sleuf 6/kijkvenster 1. Deze gracht wordt doorsneden door een boomval (s3) dat zich aftekende als banaanvormig spoor, op deze foto te zien op de achtergrond.

Figuur 17 Sporen 8 en 9 werden in eerste instantie als aparte sporen geïnterpreteerd, maar na nader onderzoek werd vastgesteld dat ze deel uitmaakten van de gracht s2/s10

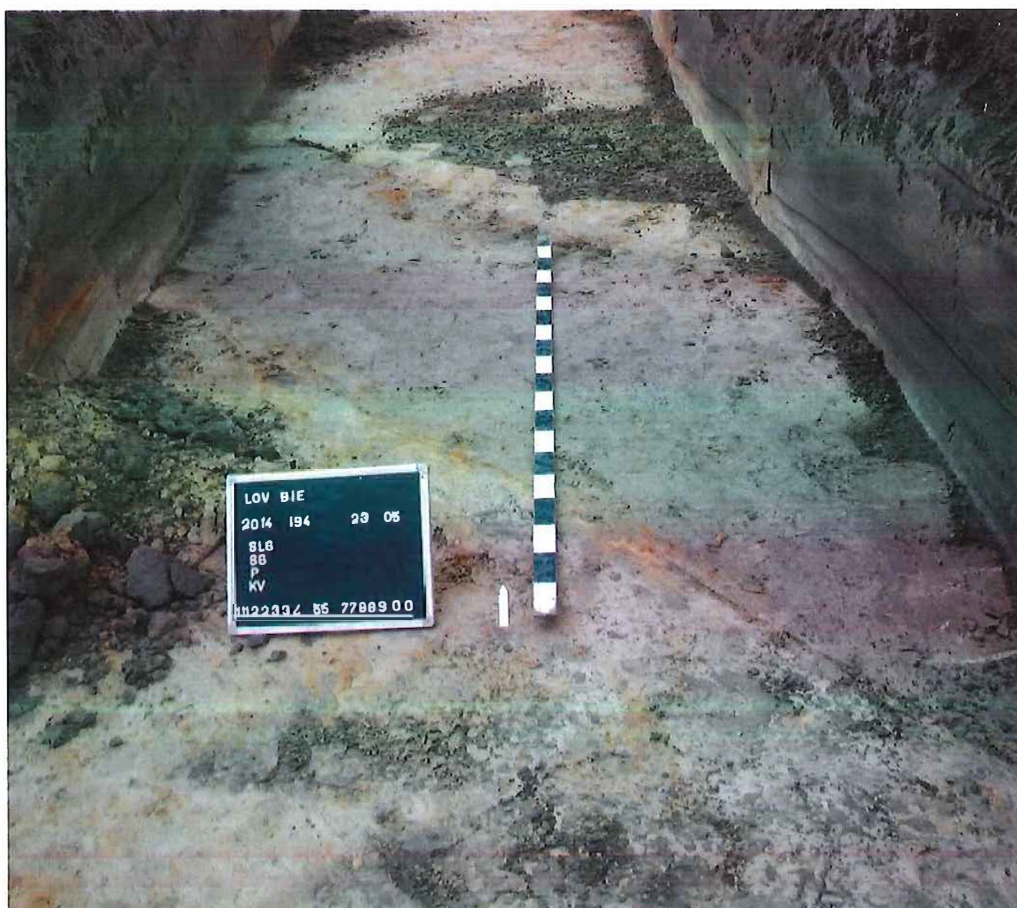

In sleuf 6 werden eveneens grachten aangesneden, namelijk s10/s2 en s6. Beiden hadden een haakse oriëntering op de eerder beschreven gracht s1 en behoorden wellicht tot eenzelfde perceleringspatroon.

Tot de gracht S10/s2 hoorden ook sporen 8 en 9. Deze werden in eerste instantie als aparte sporen aangeduid maar na het aanleggen van de kijkvensters en verder opschaven van het vlak bleek dat ze behoorden tot de gracht die op deze plaats zeer ondiep bewaard was. De gracht kenmerkte zich door een grijze vulling met lichtgrijze en gele vlekken. Waar het spoor goed bewaard was, had deze een scherpe aflijning. De vulling was houtskoolrijk en bevatte heel wat archeologisch materiaal. Het betrof voornamelijk aardewerk, naast enkele ijzerslakken. Op basis van het aardewerk werd het spoor in de late middeleeuwen gedateerd.

De gracht bleek doorsneden door een banaanvormig spoor met donkergrijs tot lichtgrijs gevlekte vulling en scherpe aflijning. Omwille van zijn typische vorm interpreterden we dit spoor als boomval.

Figuur 18 Spoor s6 in sleuf 6.

Een tweede gracht, s6, bevond zich iets noordelijk. Deze had min of meer dezelfde breedte (ca. 1.5m) en vergelijkbare vulling (grijs met lichtgrijs en gele vlekken). De hoeveelheid aardewerk en houtskool was lager.

Tussen beide grachten bevonden zich een aantal kleine kuilen. Spoor s4 had een afgerond rechthoekige vorm met een diameter van minimaal 50cm. Het kuiltje had een bruin, beige gevlekte vulling en bevatte houtskool en laatmiddeleeuws aardewerk. Spoor 5 was nauwelijks bewaard en had

een diffuse aflijning. De vulling was sterk gevlekt en kleurde grijs - lichtgrijs en geel en bevatte een weinig houtskool.

Deze ondiepe bewaring en diffuse aflijning gold ook voor de sporen s12, s11 en s14 die zich in de westelijke hoek van kijkvenster 1 bevonden. Omwille van deze slechte bewaring stond het niet vast of het archeologische, dan wel natuurlijke sporen betrof. In s11 werden een aantal fragmenten aardewerk aangetroffen, die eveneens in de late middeleeuwen gedateerd werden.

Het spoor s13 betrof een onregelmatige vlek met grijs gevlekte vulling dat als natuurlijke depressie werd geïnterpreteerd. In zijn vulling was heel wat baksteenpuin aanwezig.

Figuur 19 Spoor s4.

Figuur 20 Kuil s5

Figuur 21 Zicht op het kijkvenster 1.

Vondsten

Aardewerk

Voor de analyse van het aardewerk werd een telling uitgevoerd waarbij volgende variabelen werden genoteerd: aardewerksoort, vorm, fragment- of vormtype en baksel, dit gebaseerd op De Groote 2008.

In totaal werden 21 stuks aardewerk verzameld. Het spoor s8, deel uitmakend van de gracht s2/s10, bevatte 8 wandfragmenten van kom in reducerend gebakken aardewerk met een fijn zandige textuur. In hetzelfde spoor zaten nog 2 andere wandfragmenten in gelijkaardig baksel, maar duidelijk afkomstig van andere individuen. Daarnaast werd een grijs wandfragment met matig fijn zandige textuur aangetroffen en 1 klein fragmentje oxiderend gebakken aardewerk afgewerkt met glazuur aan één zijde.

Figuur 23 randfragment van een beker of kannetje

Figuur 22 randfragment van een kom (V1)

Vlabbij werd een losse vondst aangetroffen, V1. Het betrof een randfragment van een grote kom in een reducerend gebakken, fijn zandig baksel en met brede bandvormige rand (figuur 22).

Spoor 6, een gracht, bevatte naast 2 kleine wandfragmenten grijs aardewerk met fijn zandig baksel, een randfragment van een drinkbeker of

klein kannetje (figuur 23). Het fragment heeft een fijn zandig baksel en bandvormige rand met spitse top.

Een kuiltje, s4, bevatte onder meer 2 fragmenten die tot eenzelfde individu horen. Het betreft 2 bodemfragmenten van een braadpan, vervaardigd in een fijn zandig, oxiderend gebakken klei. Aan de bodem zijn roetsporen bewaard. Dit spoor bevatte eveneens een wandfragment van een kom in grijs aardewerk met matig fijne textuur en 3 kleinere wandfragmenten met gelijkaardig baksel waarvan het vormtype niet kon vastgesteld worden.

Tot slot vermelden we de aanwezigheid van enkele kleine wandfragmenten fijn zandig grijs aardewerk in spoor 11.

Figuur 24 Twee bodemfragmenten van een braadpan in rood aardewerk met geglaazuurde binnenzijde.

Op basis van de dominantie aan grijs aardewerk, in combinatie met een kleine hoeveelheid rood, geglaazuurd aardewerk en het vormenspectrum, plaatsen we het aardewerk in de late middeleeuwen. Vermoedelijk in de 2de helft van de 14de - eerste helft 15de eeuw⁷.

Metaal

Er werden 3 metalen voorwerpen verzameld. Het betroffen 2 nagels, respectievelijk in spoor 10 en 4. Deze waren dermate gecorrodeerd dat het type niet achterhaald kon worden. In spoor 10 werden ook 2 metaalslakken aangetroffen: het betreft in beide gevallen vloeislakken.

4.3 WAARDERING

Ter hoogte van sleuf 6 en aansluitend kijkvenster 1 en 2 zijn een aantal sporen aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Opmerkelijk is het vondstenrijk karakter van de sporen, wat doet vermoeden dat ze zich binnen of nabij een bewoningscontext bevinden. Het aardewerk kan in de late middeleeuwen geplaatst worden, vermoedelijk in de 2de helft van de 14de en eerste helft van de 15de eeuw.

Echter aanwijzingen voor de aanwezigheid van een gebouw werden niet aangetroffen. Ook de gaafheid van de vindplaats is slecht. Het terrein is grotendeels vergraven. Deze verstoring is ter hoogte van de vindplaats beperkter, maar niettemin blijkt het bodemprofiel verstoord tot een diepte van 60 tot 75cm onder maaiveld. Ondiepe sporen bleven niet bewaard. De vergraving van het terrein en locatie van de sporen vlakbij de weg zorgt er bovendien voor dat de sporen geïsoleerd zijn.

De aanwezigheid van een middeleeuwse vindplaats dient niet te verwonderen. De weg Appensvoorde/Bierstal gaat terug naar een historische handelsweg Brugge-Gent. En in de onmiddellijke omgeving zijn verschillende historische hoeves/kasteeltjes gekend die hun roots vinden in de middeleeuwse rurale ontginning.

Omwille van hun locatie aan de rand van het perceel, het ontbreken van indicaties voor de aanwezigheid van gebouwen en de ingrijpende vergravingen vastgesteld op de rest van het terrein, wordt de vindplaats een lage waardering toegekend.

⁷ Met dank aan Pedro Pype voor de determinatie.

In sleuf 3 werd een gracht aangetroffen met noord-zuid oriëntatie. We interpreteren deze gracht als perceelsgracht. Hier werden geen extra sporen aangetroffen, maar ook ter hoogte van deze locatie bleek de bodem vergraven tot ca. 1m onder maaiveld.

4.4 ADVIES

Op basis van de hierboven beschreven resultaten raden we, ondanks de aanwezigheid van een aantal archeologische sporen, geen vervolgonderzoek aan. Hiervoor halen we volgende argumenten aan:

- De sporen bevinden zich op de rand van het perceel. Hun verspreiding kan niet vastgesteld noch op het perceel zelf omwille van de vergravingen, noch ten noorden en oosten ervan omwille van de aanwezigheid van een weg.
- Er zijn geen indicaties voor de aanwezigheid van een (gebouw)structuren of andere contextrijke sporen die kenniswinst kunnen opleveren.
- De sporen zijn matig tot slecht bewaard omwille van het geroerde profiel ter hoogte van de vindplaats.

Een vlakdekkend onderzoek zal daarom weinig extra kenniswinst opleveren.

BESLUIT

Op het terrein, gelegen te Lovendegem op een onbebouwd perceel omsloten door Appensvoorde en Bierstal en de bebouwing gelegen langs de Grote Baan is op 23 mei 2014 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd.

Het onderzoek is uitgevoerd onder leiding van Caroline Ryssaert (ODIN), bijgestaan door David Demoen (Baac). De wetenschappelijke begeleiding gebeurt door Liesbeth Messiaen (KLAD). Vanuit het agentschap Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen volgt Stani Vandecatsye dit project op. Contactpersoon van de opdrachtgevers, de familie Roels, is Vincent Laroy.

Omwille van zijn landschappelijke, archeologische en historische context had het gebied een hoge archeologische verwachting.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is vast gesteld dat het terrein voor een groot gedeelte vergraven is. Waar het bodemprofiel minder verstoord bleek, zijn archeologische sporen bewaard. Een groot deel van deze sporen dateren wellicht uit de late middeleeuwen.

De onderzoeksvragen kunnen als volgt beantwoord worden:

- **Zijn er sporen aanwezig?**

Ter hoogte van kijkvenster 1 en 2 en sleuf 6 zijn verschillende sporen bewaard. Ook in sleuf 3 is een spoor aangetroffen.

- **Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?**

Het spoor in sleuf 3 betreft een gracht.

Binnen de vindplaats ter hoogte van kijkvenster 1 en 2 en sleuf 6 zijn zowel natuurlijke als antropogene sporen bewaard. Naast een depressie en boomval, zijn 2 parallelle grachten en enkele kuiltjes aangetroffen.

- **Wat is de bewaringstoestand van de sporen?**

De bewaring van de sporen is slecht tot matig, dit ten gevolge van de vergravingen. Die hebben een negatieve impact ter plaatse, maar eveneens ruimtelijk gezien aangezien mogelijke andere sporen door de vergravingen vernietigd zijn. De aangetroffen sporen hebben aldus een geïsoleerd karakter.

- **Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?**

Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van structuren.

- **Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?**

De sporen ter hoogte van kijkvenster 1 en 2 en sleuf 6 zijn op basis van het aardewerkensemble gedateerd in de late middeleeuwen, vermoedelijk de tweede helft van de 14de eeuw-eerste helft 15de eeuw.

Wat de gracht in sleuf 3 betreft, hebben we geen directe informatie met betrekking tot datering. Gezien zijn locatie en oriëntering vermoeden we dat het om de perceelsgracht gaat die ook getekend staat op de kaart van Ferraris. Deze kaart weerspiegelt het pré-industrieel landschap en geeft in grote mate het laatmiddeleeuwse landschap weer. Gecombineerd met het feit dat de gracht een haakse oriëntatie heeft op de 2 grachten aangetroffen in sleuf 6, achten we het goed mogelijk dat de gracht eveneens een middeleeuwse oorsprong heeft.

- **Is een vervolgonderzoek nodig, en zo ja, welke aspecten verdienen hierbij bijzondere aandacht?**

Omwille van het geïsoleerde karakter van de sporen, de vergravingen op het terrein en afwezigheid van (gebouw)structuren of andere contextrijke sporen adviseren we geen vervolgonderzoek. De aanwezigheid van de laatmiddeleeuwse sporen onderschrijven evenwel de hoge archeologische verwachting van het ruimere gebied.

BIBLIOGRAFIE

Literatuur

Bogaert C., Lanclus K., Verbeeck M. & Van Aerschot-Van Haeverbeeck S., 1994. Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Gent, Kantons Waarschoot - Zomergem, *Bouwen door de eeuwen heen : inventaris van het cultuurbezit in België*, Turnhout : Brepols

De Logi A., 2013. Archeologisch onderzoek Lovendegem - Supra Bazar. 11 juni tot 11 september 2008. *KLAD rapport 50*.

Jacobs P., Louwye S., Polfliet T., Adams R., Vermeire S., De Moor G. 2001. *Quartairegeologische kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het kaartblad (15) Antwerpen (1:50 000)*. Universiteit Gent, in samenwerking met Haecon n.v., rapport AKQ2100/00082, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie

Hey G, Lacey M. 2001. *Evaluation of archaeological decision-making processes and sampling strategies*. Oxford.

Soete B., 2009-2010. *Lovendegem. Een blik op het verleden*. Onuitgegeven Bachelorpaper.

Van Der Haegen G., Crombé P., Semey J. & Meganck M., 1999. Steentijdvondsten in het meetjesland (Oost-Vlaanderen, België). Inventaris en geografische analyse, Gent. *Archeologische inventaris Vlaanderen*. Buitengewone reeks , 6

Internetbronnen

Agentschap voor Geografische Informatie, "Bodemkaart", in: AGIV (online), 2014. <http://geovlaanderen.agiv.be/geovlaanderen/bodemkaart> (2014).

Centrale Archeologische Inventaris, in: CAI (online), 2014. <http://cai.erfgoed.net/cai/index.php> (2014).

Databank Ondergrond Vlaanderen, in: <http://dov.vlaanderen.be> (2014)

Koninklijke Bibliotheek van België, "Kabinetskaart van de Oostenrijke Nederlanden", in: Koninklijke Bibliotheek van België (online), 2014, http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html (2014).

Inventaris Bouwkundig Erfgoed, in: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/> (2014)

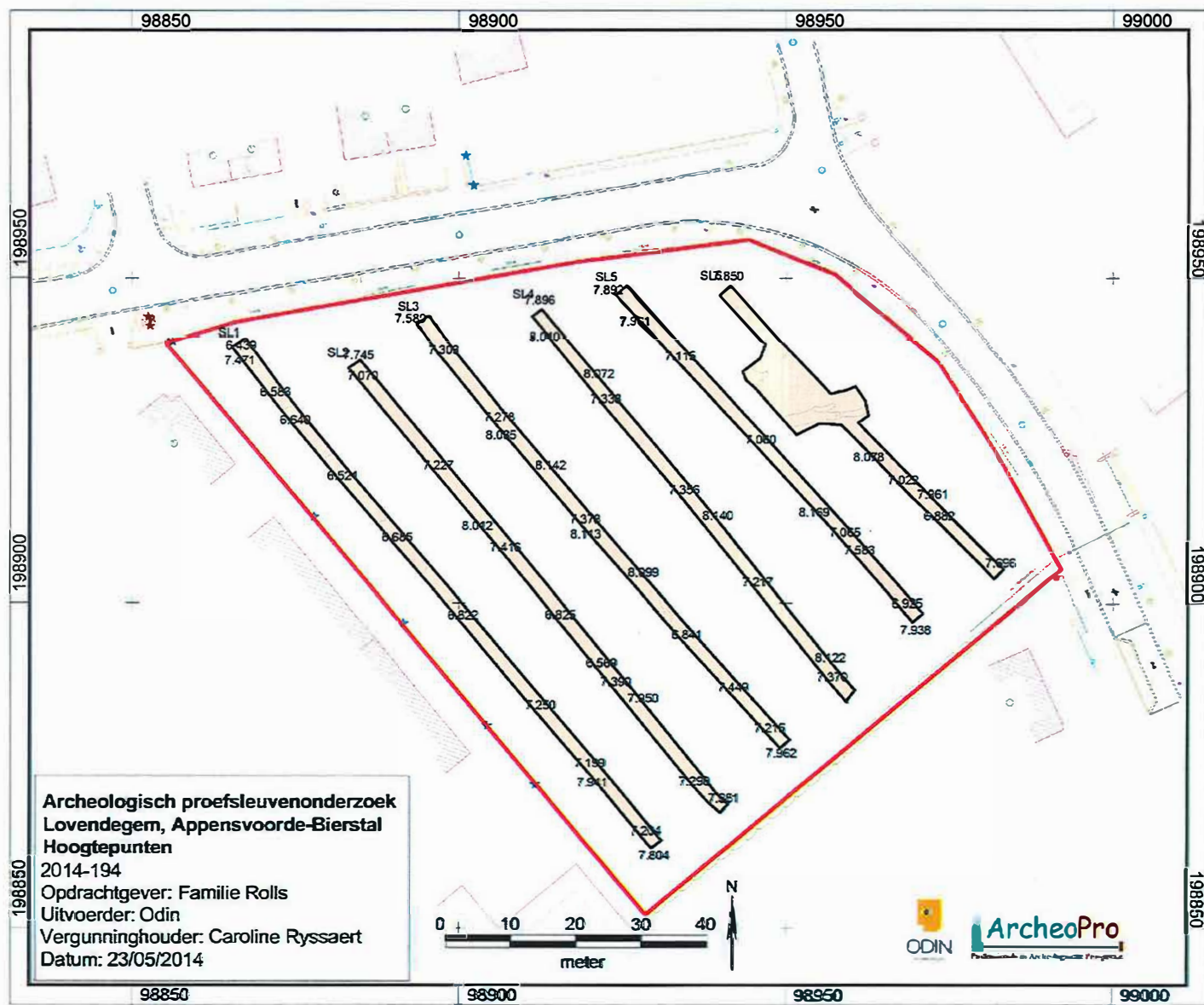

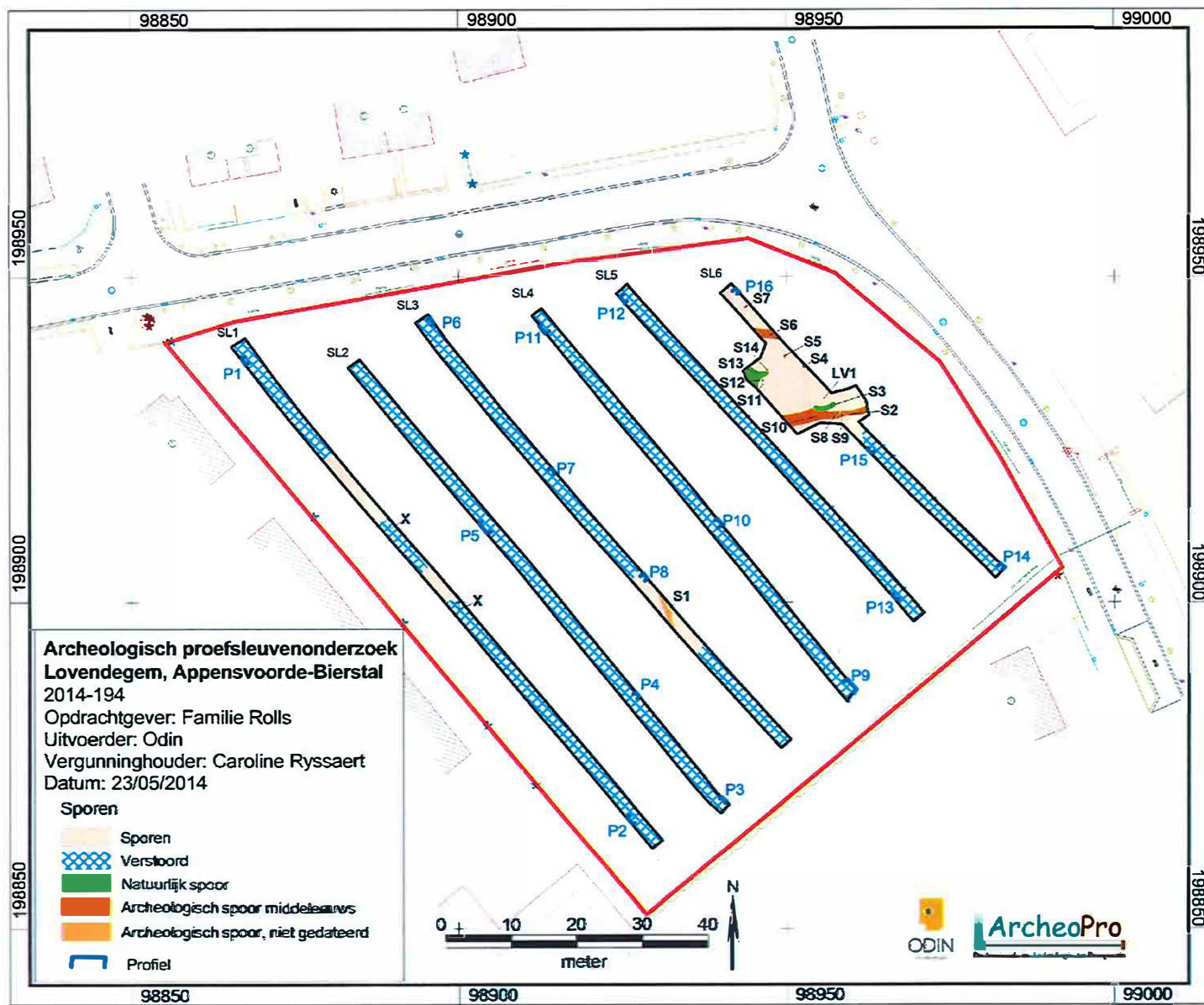
BIJLAGEN

1 OVERZICHTSKAART SLEUVEN MET TAW

2 OVERZICHTSPPLAN SLEUVEN EN SPOREN MET INTERPRETATIE

3 DETERMINATIELIJST AARDEWERK

 determinatielijst aardewerk							
Project: Lovendegem Appensvoorde Bierstal		Projectcode 2014-194					
Spoornr	sleuf	soort	vorm	fragment/randtype	baksel	aantal	Opmerkingen
4	6	rood	braadpan	bodem	fijn zandig, oxiderend gebakken met grijze kern	2 (1 individu)	roetsporen aan bodem
4	6	grijs	kom	wand	matig fijn baksel, reducerend gebakken	1	
4	6	grijs	?	wand	matig fijn baksel, reducerend gebakken	3	verschillende individuen
6	6	grijs	beker of kan	bandvormige rand met spitse top	fijn zandig, reducerend gebakken	1	
6	6	grijs	?	wand	fijn zandig, reducerend gebakken	2	verschillende individuen
V1	6	grijs	kom	brede, bandvormige rand	fijn zandig, reducerend gebakken	1	losse vondst
8	6	grijs	kom	wand	fijn zandig, reducerend gebakken	1	
8	6	grijs	kom	wand	fijn zandig, reducerend gebakken	8	1 individu
8	6	grijs	kom	wand	fijn zandig, reducerend gebakken	2	
8	6	grijs	?	wand	matig fijn baksel, reducerend gebakken	1	
8	6	rood	?	wand	matig fijn baksel, reducerend gebakken	1	
11	6	grijs	?	wand	fijn zandig, reducerend gebakken	1	
11	6	grijs	?	wand	fijn zandig, reducerend gebakken	1	

4 SPORENLIJST

SPORENFICHE

ODIN
Onderzoek Deurne In Nieuw-Eindhoven

Project: Lovendegem Appensvoorde-Projectcode 2014-194 datum: 41784 Beschrijver C. Ryssaert
Bierstal

Spoornr	sleuf	Vlak	Aard	Kleur	Textuur	Bevat	Vorm	Aflijning	Archeo	Opmerkingen
1	3	2	gracht	dgr, lgr gevl	Zf, s2	HK2	parallel	scherp		perceelsgracht?
2	6	1	gracht	gr, lgr-ge gevl	Zf, s2	HK2, aw, Fe	onregelmatig parallel	scherp	aw (IME)	idem S10
3	6	1	boomval	dgr, lgr gevl	Zf, s2		"banaanvormig"	scherp		oversnijdt S10
4	6	1	kuil	br, beige gevl	Zf, s2	HK, BST1, aw	afgerond rechthoekig	scherp	aw (IME)	
5	6	1	kuil	gr, lgr-ge gevl	Zf, s2	HK1, Fe1	ovaal	diffuus		
6	6	1	gracht	gr, lgr-ge gevl	Zf, s2	HK1, Fe1, aw	parallel	scherp	aw (IME)	parallel met S10
7	6	1	(paal)kuil	gr, ge gevl	Zf, s2	Fe1	afgerond vierkant	zeer scherp		
8	6	1	gracht	gr, lgr-ge gevl	Zf, s2	HK2	onregelmatig vierkant	diffuus		maakt deel uit van S10/S6
9	6	1	gracht	gr, lgr-ge gevl	Zf, s2	HK2	onregelmatig vierkant	diffuus		maakt deel uit van S10/S6
10	6	1	gracht	gr, lgr-ge gevl	Zf, s2	HK2, aw, Fe	onregelmatig parallel	scherp	aw (IME)	idem S2
11	6	1	kuil?	gr, ge gevl	Zf, s2	aw	rond	diffuus	aw (IME)	onderkant spoor
12	6	1	kuil?	gr, ge gevl	Zf, s2		ovaal	diffuus		onderkant spoor
13	6	1	depressie	gr gevl	Zf, s2	BST3	onregelmatig	diffuus		
14	6	1	kuil?	gr, ge gevl	Zf, s2		ovaal	diffuus		onderkant spoor

